

Nr 37.

Ankom till riksdagens kansli den 27 april 1928 kl. 12 m.

Bevillningsutskottets betänkande, i anledning av väckta motioner angående revision av rusdrycksförsäljningsförordningen och därmed sammanhängande författningar m. m.

(2:a avd.)

Till bevillningsutskottets behandling hava överlämnats följande sju motioner, avseende ändringar i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker jämte därmed sammanhängande författningar, nämligen

1:o de likalydande motionerna nr 156 i första kammaren av herr *Nils Anton Nilsson* och nr 268 i andra kammaren av herrar *Forssell* och *Järte*, i vilka hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om revision av förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker jämte därmed sammanhörande författningar samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill denna revision kan föranleda.»

2:o motionen nr 348 i andra kammaren av herr *Lövgren* i Nyborg, däri hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville begära en objektiv undersökning av de inom de skilda skandinaviska länderna praktiserade restriktionssystemen i syfte att utröna, om man icke för vårt lands vidkommande kunde utforma ett system för försäljning av spirituosa, som samtidigt som det avskaffade den personliga kontrollen och höjde statens inkomster hölle konsumtionen inom måttliga gränser.»

3:o de likalydande motionerna nr 106 i första kammaren av herr *Bärg* m. fl. och nr 101 i andra kammaren av herr *Bengtsson* i Norup m. fl., i vilka hemställts, »att riksdagen måtte antaga följande förslag till

Förordning om ändrad lydelse av 34 § och 45 § 2 mom. i förordningen den 14 juni 1917 (nr 340) angående försäljning av rusdrycker.

Härigenom förordnas, att 34 § och 45 § 2 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker skola i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

34 §.

Rusdrycker må icke utminuterats till

1) den, som icke fyllt 25 år;

2) den — — — efter förd klagan upphävt.

45 §.

2. Avhämtning — — — motbok uppvisas. Avhämtas dryckerna genom ombud, må såsom sådant ej begagnas person, till vilken veterligen, enligt vad i 34 § under 2)—9) stadgas, rusdrycker ej må utminuterar, ej heller till person, som icke fyllt 21 år.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1928; dock att den, som nämnda dag icke fyllt 25 år men innehar motbok, må utan hinder av förordningen behålla densamma»; samt

4:o) de likalydande motionerna nr 197 i första kammaren av herr *Bergman* m. fl. och nr 263 i andra kammaren av herr *Ljunggren* m. fl., i vilka hemställts, »att riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring i gällande bestämmelser angående utminutering till köpare av spritdrycker, att maximigränsen för sådan utminutering (för närvarande 4 liter per kalendermånad) i möjligaste mån sänkes.»

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framställda yrkandena, får utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottet.*Återblick.*

Gällande förordning angående försäljning av rusdrycker utfärdades den 14 juni 1917 och trädde i kraft den 1 januari 1919. Genom densamma upphävdes förordningarna den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin samt angående försäljning av vin och öl.

Frågan om en reformerad rusdryckslagstiftning förekom redan vid 1914 års riksdag. Sedan nykterhetskommittén den 5 januari 1914 avgivit betänkande med förslag till bland annat förordning angående försäljning av rusdrycker, framlade Kungl. Maj:t genom proposition, nr 242, till 1914 års senare riksdag förslag till förordning angående försäljning av alkoholhaltiga drycker m. m. Ehuru sistnämnda förslag var uppbyggt på grundval av nykterhetskommitténs betänkande, företedde förslagen i flera väsentliga punkter betydande skiljaktigheter, i det att det med propositionen framlagda innebar betydligt mindre vittgående restriktioner än nykterhetskommitténs. I motioner vid sistnämnda riksdag framlades nykterhetskommitténs förslag i huvudsak oförändrat. Vid behandling av frågan stannade kamrarna i skiljaktiga beslut, varför densamma förföll för samma riksdag.

Jämväl vid 1915 och 1916 års riksdagar, då frågan genom väckta motioner kom under riksdagens behandling, förföll densamma till följd av att kamrarna intogo skilda ståndpunkter.

Även vid 1917 års riksdag väcktes åtskilliga motioner i ämnet. De författningsförslag, som 1917 års bevillningsutskott framlade med sitt betänkande nr 12, anslöto sig i huvudsak till de på nykterhetskommitténs förslag byggda motionerna, under det att de med berörda proposition, nr 242, år 1914 framlagda författningsförslagen med vissa ändringar upptogos i en

reservation. Vid sistnämnda riksdag godkände första kammaren i huvudsak berörda reservation, medan andra kammaren i allt väsentligt antog de förslag, som framlades med bevillningsutskottets betänkande. Efter det bevillningsutskottet framlagt ett sammanjämningsförslag (memorial nr 32), bifölls detta av båda kamrarna.

Sedermera hava flera betydelsefulla ändringar vidtagits i rusdrycksförsäljningsförordningen. Sålunda fattade 1922 års riksdag beslut om begränsning av detaljhandelsbolagens antal samt om lättnad av förbudet att försända rusdrycker. Genom särskilda beslut av 1923 års riksdag blev frågan om parthandel med rusdrycker reglerad samt infördes förbud mot försäljning inom riket av starköl.

Vid 1923 års riksdag väckte herr Kinmanson inom andra kammaren motion, nr 44, om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om revision av rusdrycksförsäljningsförordningen jämte därmed sammanhörande författningar. I häröver avgivet betänkande, nr 12, hemställde bevillningsutskottet, att motionen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. Till motivering för nämnda hemställan anförde bevillningsutskottet i huvudsak följande:

»Motionären har inskränkt sig till att söka påvisa, att rusdrycksförsäljningsförordningen på åtskilliga punkter vore behäftad med oklarheter och brister. Däremot har han icke uppdragit några allmänna riktlinjer för den föreslagna revisionen.

Utskottet vill icke bestrida, att nämnda förordning såväl på flera av de utav motionären vidrörda punkterna som även i andra avseenden företer brister, vilket förhållande med hänsyn till omständigheterna vid förordningens tillkomst må anses förklarligt. Det nuvarande försäljningssystemet har emellertid utövats endast under jämförelsevis kort tid och under en del av denna tid har lagstiftningen på grund av abnorma förhållanden icke kunnat tillämpas i full utsträckning. Det synes därför utskottet, som om hittills icke vunnits sådana erfarenheter rörande verkningarna av försäljningsbestämmelserna, att därav kunna dragas några säkra slutsatser rörande riktningen för ett kommande reformarbete.»

I anledning av framställningar till Kungl. Maj:t från riksdagens socialdemokratiska nykterhetsgrupp samt från ledamoten av riksdagens andra kammare C. O. Johanson har Kungl. Maj:t genom beslut den 23 september 1926 bemyndigat chefen för finansdepartementet att tillkalla utredningsmän för att inom nämnda departement biträda vid utredning av frågan om beredande av inflytande för angränsande kommuner på avgörandet i fråga om rätt till detaljhandel med rusdrycker ävensom av övriga spörsmål om den lokala organisationen av rusdrycksförsäljningen samt av vissa speciella frågor rörande rusdryckslagstiftningen.

Sistnämnda dag har chefen för finansdepartementet tillkallat tre personer att biträda vid utredning av nämnda frågor. Dessa utredningsmän hava konstituerat sig under namn av 1926 års rusdryckslagstiftningsberedning.

1926 års rus-
dryckslag-
stiftnings-
beredning.

Kontrollstyrelsen.

Utskottet har under ärendets förberedande behandling utverkat Kungl. Maj:ts befallning till kontrollstyrelsen att till utskottet avgiva yttrande i anledning av motionerna nr 156 i första kammaren av herr Nils Anton Nilsson, nr 268 i andra kammaren av herrar Forssell och Järte samt nr 348 i andra kammaren av herr Lövgren i Nyborg; och har kontrollstyrelsen till följd härav den 15 mars 1928 avgivit yttrande, vilket intagits såsom bilaga till detta betänkande.

Utskottets yttrande.

På sätt 1923 års bevillningsutskott anført är den genom kompromiss mellan skilda meningar beslutade rusdryckförsäljningsförordningen behäftad med brister i flera hänseenden. Ur principiell synpunkt olikartade åskådningar hava kommit till uttryck i författningen. Förklarligt är därför, att åtskilliga författningsbestämmelser äro otydliga och lämnat rum för olika tolkningar. På flera punkter saknas utformade detaljföreskrifter, särskilt i fråga om vissa delar av utminuterings- och utskänknings- författningen har därför kompletterats med av kontrollorganen meddelade bestämmelser. Sälunda har kontrollstyrelsen vid skilda tidpunkter till systembolagen utfärdat råd och anvisningar angående utminuteringskontrollen samt föreskrifter rörande överlåtelse av rättighet till utskänkning av rusdrycker.

Under den tid av något mer än nio år, som rusdrycksförsäljningsförordningen ägt tillämpning, torde tillräcklig erfarenhet hava vunnits rörande restriktionssystemets allmänna verkningar för att kunna avgöra, efter vilka linjer en omarbetning av förordningen bör äga rum. Särskilt bör det med kändedom om den praxis, som bestämts genom de utav kontrollstyrelsen utfärdade föreskrifterna och direktiven, låta sig göra att genom bestämmelser i författningen reglera vissa förhållanden, vilka vid förordningens införande icke blevo föremål för lagstiftning utan lämnades åt kontrollorganens prövning.

Med hänsyn till det nu anförda har utskottet, i likhet med vad som föreslagits såväl i de likalydande motionerna, nr 156 i första kammaren och nr 268 i andra kammaren, samt i motionen nr 348 i andra kammaren som av kontrollstyrelsen, ansett rusdrycksförsäljningsförordningen böra göras till föremål för revision. Den vägledande synpunkten vid en dylik revision bör enligt utskottets mening vara strävan att vinna sådana bestämmelser, som i möjligaste mån gagna nykterhetstillståndet i landet och genom vilkas tillämpning konsumtionen förorsakar minsta möjliga skada och olägenheter. Därjämte får det anses angeläget, att genom lagstiftningen dryckesseden, framför allt i dess mera anstötliga former, kommer att motverkas, utan att sådana ytterligare restriktioner införas, som äro ägnade att framkalla ett mera allmänt missnöje. Vidare böra sådana i författningen meddelade eller genom praxis utbildade bestämmelser, som sakna nykterhetsfrämjande betydelse, men äro ägnade att framkalla irritation, i möjligaste mån avlägsnas.

Då det icke torde vara möjligt att utan en ingående utredning av före-

liggande spörsmål bedöma, efter vilka närmare riktlinjer de nya bestämmelserna böra utformas, har utskottet inskränkt sig till att framhålla några av de frågor, som närmast böra göras till föremål för undersökning.

Till en början torde böra verkställas en utredning rörande det svenska restriktionssystemets verkningar i nykterhetshänseende samt anställas en jämförelse mellan detta system och i utlandet särskilt i Danmark, Norge och England prövade system för begränsning av rusdrycksmissbruket. I den av herr Lövgren i Nyborg väckta motionen har framhållits angelägenheten av att uppmärksamhet ägnas det danska systemet, enligt vilket en hög beskattning av spritdrycker införts, i avsikt bland annat att minska konsumtionen; och även utskottet har ansett önskvärt, att de i Danmark vunna erfarenheterna ägnas uppmärksamhet.

Utredningen bör omfatta såväl den individuella utminuteringskontrollen som utskänkningsbestämmelserna. Inom sistnämnda område bör göras till föremål för undersökning ställningen mellan kontrollstyrelsen och systembolagen, å ena sidan, samt restauratörerna, å den andra, varvid framför allt frågan om formen för överlåtelse av rättighet till utskänkning och om de villkor, som må förknippas med dylik rätt, bör tagas under omprövning. I samband härmed torde böra övervägas lämpligheten av att införa besvärsmätt över systembolagens beslut angående överlåtelse av utskänkningsrättighet. Såsom kontrollstyrelsen erinrat har styrelsen hos Kungl. Maj:t gjort framställning om åvägbringande av preciserade direktiv från statsmakternas sida beträffande slutmålet för avvecklingen av det privatekonomiska intresset i utskänkningsrörelsen och beträffande takten i avvecklingsarbetet. Denna betydelsefulla fråga synes lämpligen kunna behandlas i samband med den allmänna revision av lagstiftningen rörande försäljning av rusdrycker, vilken utskottet ansett böra företagas.

Vidare torde även frågorna om detaljhandelsbolagens organisation och deras rätt att driva verksamhet genom dotterbolag samt om revisionen av dessas förvaltning ävensom rörande det inbördes förhållandet mellan dessa bolag och kontrollstyrelsen böra göras till föremål för övervägande i detta sammanhang.

Enär utskottet sålunda ansett den begärda utredningen böra omfatta alla de frågor, som beröra gällande lagstiftning om försäljning av rusdrycker, och då följaktligen de motionsvis väckta spörsmålen om höjning av åldersgränsen för rätt till inköp av rusdrycker vid utminutering samt rörande maxigränsen för utminutering av spritdrycker ligga inom ramen för denna utredning, har utskottet saknat anledning att nu taga ställning till dessa spörsmål.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte, i anledning av ej mindre de likalydande motionerna I: 156 av herr Nils Anton Nilsson och

II: 268 av herrar Forssell och Järte samt motionen II: 348 av herr Lövgren i Nyborg än även de likalydande motionerna I:106 av herr Bärge m. fl. och II:101 av herr Bengtsson i Norup m. fl. samt de jämväl likalydande motionerna I:197 av herr Bergman m. fl. och II:263 av herr Ljunggren m. fl., i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning angående omläggning av gällande lagstiftning rörande försäljning av rusdrycker och därvid beakta, vad i detta betänkande anförts, samt för riksdagen framlägga de förslag, till vilka utredningen kan giva anledning.

Stockholm den 27 april 1928.

På bevillningsutskottets vägnar:

JOH. NILSSON.

Närvarande: herrar Johan Nilsson i Kristianstad, Bärge, Bergman, Boman, Björnsson, Leander, Jönsson i Boa, Hedlund i Östersund, Bengtsson i Kullen, Olsson i Golvvasta, Nylander, Björklund, Åström, Andersson i Boda, Östergren, Olsson i Gävle, Ericson i Boxholm, Ljunggren och Andersson i Katrineholm.

Reservation

av herr *Bergman*, mot vissa delar av motiveringen.

Bilaga.

Till riksdagens bevillningsutskott.

Genom beslut den 24 februari 1928 har Kungl. Maj:t anbefallt kontrollstyrelsen att avgiva och senast den 15 mars 1928 till bevillningsutskottet överlämna ett av utskottet begärt yttrande över dels två likalydande motioner nämligen nr 156 i första kammaren av herr Nils Anton Nilsson och nr 268 i andra kammaren av herrar Forsell och Järte, dels en inom andra kammaren väckt motion, nr 348, av herr Lövgren i Nyborg.

I anledning härav får kontrollstyrelsen anföra följande.

I motionerna I: 156 och II: 268 kritiseras den nuvarande rusdryckslagstiftningen och dess tillämpning ur olika synpunkter. Denna kritik innehåller enligt kontrollstyrelsens mening åtskilliga felaktigheter och betydande överdrifter. Den synes icke vara grundad på ett objektivt och lidelsefritt studium av den nuvarande lagstiftningens förutsättningar, innehåll och tillämpning. Snarare torde den få anses bygga på populära missuppfattningar av sagda lagstiftning. Det är naturligt, att en författning, riktande sig mot en sed, som av gammalt varit vida utbredd över landet och sammanvävts med en mängd olika intressen, måste på vissa håll framkalla missnöje. Vad som emellertid förefaller anmärkningsvärt är, att detta missnöje i allmänhet icke riktats så mycket mot författningen som fastmera mot tillämpningsorganen, vilka, ehuru de endast fullgöra sin plikt och lojalt söka utvinna det bästa möjliga inom de av statsmakterna utstakade gränserna, utsatts för anfall med utgångspunkt från feltolkningar och understundom förvrängningar av fakta.

*Motionerna
nr I: 156 och
II: 268.*

Motionärernas grundtanke synes vara, att den gällande lagstiftningen borde ändras därhän, att gränserna för vederbörande restriktionsorgans verksamhetsområden närmare fastställdes genom en mera preciserad rusdryckslagstiftning. Härigenom skulle, enligt motionärernas mening, en bättre sakernas ordning komma till stånd. Sålunda borde 63 § rusdrycksförsäljningsförordningen erhålla en tydligare formulering, så att restriktionsmyndigheternas »ensidiga politik» stäcktes, besvärsinstitut införas och ojäviga offentliga organ fungera som uppsiktsmyndighet — till dylika organ räkna motionärerna uppenbarligen icke kontrollstyrelsen.

Kontrollstyrelsen anser jämväl för sin del, att det är av vikt, att kompetensområdet för de i rusdryckslagstiftningen omnämnda försäljnings- och uppsiktsorganen klart avgränsas. Det torde emellertid icke vara lämpligt eller möjligt att draga kompetensgränserna så snävt, att dessa organ berövas varje rörelsefrihet, när det gäller att förverkliga de syften, för vilka lagstiftningen har kommit till. Det synes kontrollstyrelsen ligga i sakens natur, att, om författningen detaljerat angåve tillämpningsorganens uppgifter och sålunda fullständigt bunde deras rörelsefrihet, en sådan anordning skulle på ett avgörande sätt försvåra alla strävanden från dessa organs sida till folknykterhetens höjande. Först därmed skulle man med skäl kunna tala om en »spritbyråkrati». Det arbete, den utförde, skulle i längden visa sig

onyttigt. Ända sedan 1855 års brännvinslagstiftning tillkom, hava försäljningsorganen haft en relativt stor frihet i avseende å fullföljandet av lagstiftningens syften, och härutinnan torde ligga en av de väsentligaste anledningarna till att en ständig anpassning och utveckling kunnat äga rum på detta område. Göteborgssystemets insatser inom utskänkingen och Stockholmssystemets inom utminuteringsorganen hava haft till förutsättning just denna försäljningsorganens rörelsefrihet.

En lång erfarenhet på det förevarande området torde ådagalägga, att det icke är möjligt att förutse de särskilda missförhållanden, som kunna efter hand framträda. Det är således ej heller möjligt att på förhand bestämma, huru försäljnings- och uppsiktsorganen lämpligen böra ingripa för att undanröja eller åtminstone mildra dessa missförhållanden. Det är med hänsyn härtill naturligt, att lagstiftaren utöver de särskilda regler, som omedelbart framstå såsom erforderliga vid lagstiftningens genomförande, anger en allmän grundsats, enligt vilken tillämpningen av dessa regler skola ske och nya icke förutsedda fall regleras. Förefintligheten av ett dylikt allmänt direktiv är icke någon nyhet i 1917 års förordning. Redan i 1895 års brännvinsförsäljningsförordning bestämdes i anslutning till vad som alltid varit syftet för bolagens verksamhet, att bolag skulle hava till ändamål endast att i *sedlighetens intresse* ordna och handhåva detaljhandeln med brännvin. På grund av berörda direktiv var det som systembolagen före den nuvarande lagstiftningens antagande började en reformering av försäljningen utminuteringsvis genom införande av regler om en individuell försäljningskontroll. I 1917 års förordning erhöll direktivet från 1895 visserligen en annan utformning, men den sakliga innebörden torde vara densamma som i 1895 års förordning. Enligt kontrollstyrelsens mening hade det icke varit möjligt att med tillämpning enbart av de detaljerade reglerna i rusdrycksförsäljningsförordningen åstadkomma någon nämnvärd nykterhetseffekt. För denna hava de ytterligare regler, som utfärdats på grund av bland annat direktivet i 63 §, varit av avgörande betydelse. I detta avseende må sålunda framhållas, att, om möjlighet saknats för tillämpningsorganen att från inköp utminuteringsvis avstänga andra än de i 34 § av förordningen omnämnda kategorierna eller att reglerna den till motboks-innehavarna försålda myckenheten, missbruket av rusdrycker knappast skulle hava företett någon minskning.

Särskilt förhållandena på utskänkingens område, där alltjämt ganska betydande privatekonomiska intressen förefinnas, synas motionärerna vara ägnade för kritik. Motionärerna anmärka sålunda på att systembolagen genom att bilda dotterbolag intresserat sig i ett flertal hotell- och restaurantföretag av s. k. första och andra klass. Motionärerna göra gällande, att detta förfarande skulle sakna stöd i rusdrycksförsäljningsförordningen, och att det såväl för staten som för enskilda näringsidkare medfört ingalunda önskvärda resultat, ävensom att stora ekonomiska risker för det allmänna skulle föreligga, därest icke systembolagens och deras dotterbolags hotell- och restaurantaffärer genom lag komme att kontrolleras. I anledning av vad motionärerna sålunda anfört, anser kontrollstyrelsen det vara tillräckligt att bringa till erinran, att en av herr Lithander vid 1927 års riksdag väckt motion (I:183) behandlade samma ämne och att kontrollstyrelsen över densamma avgav ett utförligt utlåtande. Vederbörande utskott (första kammarens andra tillfälliga utskott) avstyrkte motionen, och första kammaren avsåg densamma.

Motionärerna göra vidare gällande, att systembolagen och kontrollstyrelsen

i olika avseenden missbrukat sin ställning i förhållande till de enskilda restaurantinnehavarna. Sålunda påstås, att systembolagen i vissa fall i samförstånd med kontrollstyrelsen hänsynslöst farit fram mot enskild restauratör och med fullständigt åsidosättande av dennes berättigade ekonomiska intressen missbrukat en makt, som rusdrycksförsäljningsförordningen ingalunda avsett att giva. Vidare anföra motionärerna, att det kunnat konstateras det mest godtyckliga förfarande från kontrollstyrelsens och systembolagens sida vid bestämmandet av vinstkvantiteterna. De sålunda gjorda påståendena hava emellertid icke styrkts genom anförande av några exempel, och kontrollstyrelsen känner icke vad motionärerna med desamma åsyftat. Vad särskilt frågan om vinstkvantiteterna beträffar har kontrollstyrelsen i ett till Kungl. Maj:t den 8 november 1927 dagtecknat utlåtande föreslagit en utredning i ämnet. I berörda utlåtande har en utförlig redogörelse för samtliga hithörande förhållanden lämnats. Såsom av utlåtandet inhämtas, kunna de regler, som uppställts för begränsningen av det privatekonomiska intresset inom utskänkningsrörelsen, snarast anses såsom icke tillräckligt vittgående med hänsyn till de av lagstiftningen angivna direktiven. De regler, som nu gälla, hava upprepade gånger varit föremål för överväganden inom kontrollstyrelsen, varvid sakkunskap från olika områden utnyttjats och sålunda även representanter för den enskilda restaurantrörelsen beretts tillfälle att framföra sina synpunkter.

Motionärerna göra också gällande, att det godtyckliga sätt, varpå kontrollstyrelsen och systembolagen fixerat olika utskänkningsbestämmelser, väckt berättigat missnöje inom skilda samhällslager och ej varit ägnat att stärka allmänhetens respekt för restriktiva bestämmelser beträffande utskänknings. I fråga om denna punkt i motionärernas kritik må allenast erinras, att sagda spörsmål vid upprepade tillfällen varit föremål för behandling inom riksdagen och att en motion, som gav uttryck åt ungefär samma uppfattningar som de nu föreliggande motionerna, på bevillningsutskottets hemställan blev av 1921 års riksdag avslagen. Bevillningsutskottet anförde bland annat såsom motiv för sitt avslagsyrkande, att de av kontrollstyrelsen utfärdade föreskrifterna i stort sett varit gagneliga för den allmänna folknykterheten.

Motionärerna hava slutligen i samband med en kritik av kontrollstyrelsens och systembolagens verksamhet i avseende å restriktionsbestämmelsernas tillämpning och efterlevnad anført, att systembolagen skulle sakna förmåga att utöva en oväldig kontroll och att lagbestämmelserna borde ändras så, att endast »ojävida offentliga organ» fungerade såsom uppsiktsmyndighet. Motionärernas kritik på denna punkt torde väl främst avse utskänknings och särskilt restriktionsbestämmelsernas efterlevnad på de enskilda restauranterna. Kontrollstyrelsen kan för sin del icke finna kritiken härutinnan berättigad, enär systembolagen sedan flera år tillbaka sökt åstadkomma ett samarbete med de enskilda restaurantinnehavarna själva i avseende å övervakandet av restriktionsbestämmelsernas efterlevnad å såväl bolagens som enskilda rättighetsinnehavares restauranter. Detta samarbete, som givetvis förutsätter ömsesidigt förtroende från parternas sida, har förverkligats genom inrättande av kontrolldelegationer, vilka för närvarande finnas på åtskilliga håll inom landet. Det är mot dessa kontrolldelegationer, som motionärerna på ett annat ställe i motionen riktat en kritik, därför att de äro kostsamma. Kontrollstyrelsen håller före, att om »ojävida offentliga organ» skulle särskilt inrättas för kontrollen av restriktionsbestämmelsernas efterlevnad, skulle kostnaderna härför bliva minst lika stora som för de nuvarande kontroll-

delegationerna; därjämte skulle otvivelaktigt mycket snart dessa nya »ojäviga offentliga organ» komma att stämpas såsom jäviga, därest icke deras verksamhet utföll i den riktning, som en viss part önskade.

I några detaljpunkter av motionen föreligga vissa missförstånd och missuppfattningar, men saknar kontrollstyrelsen anledning att upptaga dessa till särskild behandling.

Motionen nr
348.

I motionen nr 348 har ifrågasatts, att man skulle verkställa en undersökning av de olika restriktionssystem, som praktiseras i de skandinaviska länderna, i syfte att utvärdera, om man för vårt lands vidkommande kunde utforma ett system för försäljning av spirituosa, som, samtidigt med att den personliga kontrollen avskaffades och statens inkomster höjdes, höll konsumtionen inom måttliga gränser. Motionären anser, att mycket befogade anmärkningar kunde resas mot motbokssystemet och motbokskontrollen. Enligt motionärens mening skulle motboken hava alkoholiserat stora delar av landet, som tidigare voro tämligen nyktra, och denna process fortginge alltjämt. Motboken hade vidare, enligt motionärens mening, lagt ett visst psykiskt tvång på innehavaren att inköpa hela det kvantum, vartill han vore berättigad, och sålunda åstadkommit en ökning av alkoholkonsumtionen i stället för minskning. För dem, som saknade motbok, hade ingen annan väg varit öppen än den olagliga. Denna hade i stor utsträckning tillgripits. Enligt motionärens mening vore det därför av synnerlig vikt att åstadkomma sanering av området ifråga och ett system för försäljning av spirituosa, som begränsade densamma till minsta möjliga kvantum, samtidigt som det tillförde staten de inkomster, man rimligen kunde begära på grund av rusdryckernas karaktär av lyxvara. Motionären angiver sig närmast såsom anhängare av ett modifierat danskt system.

Det danska systemet bygger helt och hållet på verkan av ett högt pris på alkoholvarorna. I Danmark uppgår nämligen för närvarande skattesatserna på brännvin till icke mindre än 15 kronor per liter absolut alkohol eller 6 kronor per liter 40 procent brännvin. Denna kraftiga skattebelastning har åstadkommit, att konsumtionen av brännvin minskats i mycket hög grad. Det är emellertid icke utan vidare klart, att motsvarande åtgärder i Sverige skulle i samma omfattning verka konsumtionshämmande. Det danska folkets utpräglade läggning för sparsamhet kan tänkas vara en väsentlig orsak för det gynnsamma utfallet av den danska lagstiftningen. Vidare är det tydligt, att den olaga sprittrafiken med ett sådant system ingalunda elimineras. Snarare torde det väl få antagas, att i och med att priset å brännvin starkt höjdes, såväl smugglingen som också den olaga brännvinshandlingen skulle bli så vinstgivande, att åtskilliga personer skulle finna med sin fördel förenligt att yrkesmässigt ägna sig åt dylik hantering i minst lika hög grad som för närvarande. Slutligen må framhållas en omständighet, som enligt kontrollstyrelsens mening talar emot att gå in för åtminstone en mera ensidig tillämpning av hög beskattning. I Danmark förekomma nämligen icke några andra statliga åtgärder för att förebygga missbrukares tillgång till spirituosa än den, som ligger i själva prisförhöjningen. Det svenska systemet har däremot utgått ifrån att det i främsta rummet gäller för samhället att förhindra, att missbrukare erhålla spirituosa, och har medlet härtill varit den så kallade individuella kontrollen; först i andra rummet har man i Sverige genom en måttlig alkoholbeskattning sökt verka tillbakahållande på konsumtionen över huvud. Enligt kontrollstyrelsens mening torde erfarenheterna giva vid handen, att den

höga beskattningen i Danmark visserligen haft en större konsumtionshämmande verkan än den svenska restriktionslagstiftningen, men att denna lagstiftning visat sig hava haft en större förmåga att tillbakatränga de grövre formerna av missbruk. Det föreligger dock givetvis icke något hinder för att inom den nuvarande svenska lagstiftningens ram ge större utrymme åt den danska lagstiftningens grundsatser, därest detta kan finnas av omständigheterna påkallat.

I de ovan behandlade motionerna föreslås en revision av rusdrycksförsäljningslagstiftningen, ehuru motiven för en dylik revision äro väsentligt olika. Visserligen från andra utgångspunkter än motionärerna finner jämväl kontrollstyrelsen tidpunkten vara inne för att gällande rusdrycksförsäljningsförordning göres till föremål för en överarbetning.

Förslag om revision av rusdrycksförsäljningsförordningen.

Under de sista 20 åren har en kraftig reformströmning gjort sig gällande på rusdryckshandelns område. De meningsbrytningar, som framträdde i anledning av den under hösten 1909 anordnade s. k. förbudsomröstningen, gävo anledning till krav på vittgående förändringar i avseende på systembolagens anordningar för främjandet av lagstiftningens syften. Först i Göteborg på hösten 1912 och sedan i Stockholm från februari 1914 började en individuell försäljningskontroll att tillämpas; införandet av sagda kontroll drog snart med sig åtgärder jämväl beträffande utskänkningens anordnande. Då den år 1911 tillsatta nykterhetskommittén avgav sitt betänkande med förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker i början av år 1914, hade kommittén sålunda föga praktiska erfarenheter att stödja sig på. Det var väsentligen nykterhetskommitténs förslag, som, med undantag av bestämmelserna om det lokala vetot, blev antaget vid 1917 års riksdag och som fortfarande är gällande lag. Visserligen ha på åtskilliga punkter av förordningen ändringar och jämkningar vidtagits sedan 1917, men i många avseenden är den ursprungliga förordningen orubbad; särskilt gäller detta försäljningsbestämmelserna.

Såväl under den tid, då striden i riksdagen pågick om förordningens antagande (1914—1917), som ock sedan förordningen införts, hava en mängd nya erfarenheter vunnits om de praktiska sidorna av det tillämpade försäljningssystemet. Kontrollstyrelsen syftar härvid i främsta rummet på vissa delar av den individuella utminuteringskontrollen och på utskänkingsbestämmelserna. Åtskilliga regler hava sålunda för främjande av det i 63 § rusdrycksförsäljningsförordningen avsedda syftet så småningom utbildats och visat sig gäneliga ur nykterhetssynpunkt. Tidpunkten synes nu vara inne att underkasta dessa regler en omprövning från olika sidor. Därest det härvid skulle visa sig, att de äro lämpliga och ändamålsenliga, torde de böra göras till föremål för kodifikation.

Men därjämte torde uppmärksamhet böra ägnas åt jämväl andra sidor av lagstiftningen. Kontrollstyrelsen har redan förut erinrat, att styrelsen till Kungl. Maj:t gjort framställning om avvägbringande av preciserade direktiv från statsmakternas sida beträffande slutmålet för avvecklingen av det privatekonomiska intresset i utskänkingsrörelsen och beträffande takten i avvecklingsarbetet. I nu nämnt avseende skulle en överarbetning av förordningen fylla ett behov. Vidare torde frågan om organisationen av försäljningsorganen och revisionen av deras förvaltning ävensom om det inbördes förhållandet mellan dessa organ och kontrollstyrelsen böra, med ledning av

vunna erfarenheter, göras till föremål för överväganden och därav betingade ändringar i lagstiftningen. Slutligen torde böra erinras, att förslag till ändringar i lagstiftningen gång efter annan ingivits till kontrollstyrelsen. Med hänsyn till att dessa förslag i allmänhet avsett detaljändringar, har styrelsen, även om förslagen varit i viss mån befogade, icke ansett sig böra hos Kungl. Maj:t göra framställning om proposition till riksdagen i ämnet. I ett större sammanhang torde förslagen ifråga förtjäna att upptagas till beaktande.

På grund av vad sålunda anförts får kontrollstyrelsen tillstyrka, att en överarbetning av 1917 års rusdrycksförsäljningsförordning med därtill hörande följdförfattningar åvägabringas.

I förevarande ärendes behandling har byråchefen Thulin deltagit såsom föredragande. Stockholm den 15 mars 1928.

C. E. SVENSSON.

Eric Bergman.